

طراحی نظام طبقه بندی محتوای سامانه نان

Designing the classification system of the Ideas and Needs Platform (INP) System

چکیده

مقدمه: نظام ایده ها و نیازها (نان) با هدف هدایت ظرفیت پژوهشی کشور در جهت حل مسائل و رفع نیازهای جامعه و تکمیل زنجیره پژوهش، فن آوری و نوآوری با ابلاغ وزیر محترم علوم، تحقیقات و فناوری، در تابستان ۱۴۰۱ رونمایی شد. طراحی و توسعه این نظام به موسسه استنادی و پایش علم و فناوری (ISC) واگذار گردیده تا بستری یکپارچه برای اقدامات و فعالیت های مربوط به تحقیق و توسعه (از ابتدای خلق ایده تا عملیاتی سازی آن) در کشور ایجاد نماید. این سامانه به جهت اهمیت آن در سیستم علمی کشور، مورد توجه بسیاری قرار گرفته اما بدلیل نوپا بودن، از جهات مختلف نیاز به توسعه دارد. یکی از این بسترهای توسعه، برچسب‌زنی اطلاعات ثبت شده در این سامانه بر اساس اهداف توسعه پایدار یا SDG¹ است.

اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد (SDG) بخشی از برنامه پایان دادن به فقر، محافظت از کره زمین، بهبود زندگی برای همه و برخورداری از صلح و رفاه تا سال ۲۰۳۰ است. این اهداف در سال ۲۰۱۵ توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد تنظیم شد و قرار است تا سال ۲۰۳۰ محقق شود. این برنامه ۱۵ ساله دارای ۱۷ هدف است که از اهمیت حیاتی برای بشریت و محیط زیست برخوردار است و به منظور دستیابی به آینده‌ای بهتر و پایدارتر برای تمامی جوامع بشری طراحی شده است. هدف از توسعه پایدار، ایجاد توازن بین نیازهای اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی است به گونه‌ای که امکان رفاه برای نسل های کنونی و آینده را فراهم کرده و بر ریشه کنی فقر، گرسنگی، خشونت، ترس و بیماری و ارتقاء سواد، برابری، حقوق بشر، بهداشت، آموزش، تندرستی جسمی و روحی و اجتماعی متمرکز است. این اهداف با اهداف توسعه هزاره سوم و کار بر روی سه حوزه کلیدی توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی که سازمان ملل متحد برای توسعه پایدار تعیین کرده است، مطابقت دارد.

اهمیت و ضرورت پژوهش: پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی دنیا، از جمله اسکوپوس، با برچسب‌گذاری اطلاعات کتابشناختی مقالات بر اساس اهداف توسعه پایدار، ضمن تفکیک داده‌های مرتبط با این اهداف، هنگام نمایش داده‌های مربوط به یک SDG خاص، واژگان مرتبط را با آن را به صورت هایلایت شده نمایش می دهند. در حال حاضر قریب به ۶،۵ درصد از کل تولیدات نمایه شده در اسکوپوس، معادل ۵۷۱۰۴۵۹ مدرک، به یک یا چند SDG تعلق دارند. این همگامی با اهداف توسعه پایدار، امکان تحلیل تولیدات علمی دنیا به تفکیک کشور، دانشگاه، مجله، نویسندگان و ... را فراهم می آورد.

¹ Sustainable Development Goals (SDG)

رتبه‌بندی تایمز از سال ۲۰۱۹ اقدام به انتشار رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان بر اساس SDG های ۱۷ گانه نموده و به تفکیک هر یک از اهداف توسعه پایدار، دانشگاه‌های برتر را معرفی می‌نماید. رتبه‌بندی QS نیز وعده انتشار رتبه‌بندی بر اساس SDG های ۱۷ گانه را در ۲۶ اکتبر ۲۰۲۲ داده است.

اهمیت SDG ها تا آنجاست که در حال حاضر دانشگاه‌های متعددی در جهان با شرکت در برنامه‌های ابتکاری سازمان ملل متحد در زمینه آموزش، نسبت به برگزاری دوره‌های آنلاین آموزشی باز و گسترده (موک^۲) در یکی از SDG های ۱۷ گانه، اقدام کرده‌اند تا برای نیل به اهداف توسعه پایدار، گامی بردارند.

بیان مسئله: با توجه به اهمیت شناسایی نیازهای کشور و هدفمند نمودن تحقیقات در راستای مرتفع نمودن این نیازها، به کمک سامانه نان به عنوان نهادی واسط میان نهادهای علمی (دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی) و نهادهای اجتماعی چون صنعت، دولت و خانواده، پژوهش حاضر بر آن است تا وضعیت نیازهای ثبت شده در سامانه نان را بر اساس اهداف ۱۷ گانه توسعه پایدار سازمان ملل متحد، مورد مطالعه قرار دهد. بدین ترتیب مسئله پژوهش حاضر، استخراج، ترجمه و بومی سازی SDG های ۱۷ گانه، به منظور استفاده در سامانه نان و برچسب گذاری فعالیت‌های انجام شده در این سامانه در راستای اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد، می‌تواند نشان دهنده همگامی ایده‌ها یا نیازهای مطرح در کشور با زیرساخت‌های توسعه پایدار سازمان ملل متحد باشد؛ همچنین نظام طبقه‌بندی محتوا را برای نیازها و ایده‌های مطرح در کشور به لحاظ انطباق با آرمان‌های ۱۷ گانه به تصویر کشد. بدین ترتیب پژوهش حاضر ضمن ترجمه و بومی سازی SDG های ۱۷ گانه جهت استفاده در سامانه نان، زیرساخت لازم برای ارتقاء آن را فراهم می‌آورد.

روش: پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و به روش مروری با مطالعه متون مرتبط، طی چهار مرحله انجام خواهد شد. نظام طبقه‌بندی محتوا، مبتنی بر سند اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد (اهداف ۱۷ گانه و ۱۶۹ هدف فرعی) و عبارات جستجوی پایگاه اسکوپوس تهیه خواهد شد.

✓ مرحله اول استخراج و مرور تحلیلی عبارت و کلیدواژه‌های لاتین هر یک از SDG های ۱۷ گانه از پایگاه اسکوپوس و ترجمه آنها.

✓ مرحله دوم، ویرایش و پاکسازی فهرست بدست آمده بر اساس دستور زبان فارسی ویرایش و پاکسازی به تفکیک هر از SDG های ۱۷ گانه

✓ مرحله سوم، بررسی و تحلیل متون و اسناد موجود و واژه‌نامه‌های مترادف، هم خانواده و ... در جهت استخراج کلیدواژه‌های مرتبط به منظور بسط فهرست و در عین حال بومی سازی آن با در نظر گرفتن چارچوب اصلی طرح.

✓ مرحله چهارم، تجمیع کلیدواژه‌ها، عبارات، اصطلاحات و سرنام‌های جمع آوری شده و تهیه فهرستی جهت استفاده در سامانه نان. بدین ترتیب این فهرست برای برقراری تطابق میان نیازها، ایده‌ها با تگ‌های شناسایی

² Massive Open Online Course (MOOC)

شده مورد استفاده قرار خواهد گرفت. برچسب زنی نیازها و ایده ها و در نهایت بازیابی ایده ها و نیازهای مرتبط به هر SDG از کاربردهای طرح پیش روست.

آورده طرح: از آنجا که برچسب گذاری در سامانه نان، به عنوان یک ضرورت مطرح است و پیش نیاز آن طراحی نظام طبقه بندی محتوا و تهیه عبارات، کلیدواژه ها و اصطلاحات مربوط به هر SDG است، سیستم نان بر اساس آرمان های توسعه پایدار به عنوان یک استاندارد جهانی که مورد تایید نظام های اطلاعاتی، رتبه بندی و ... است، قابلیت سنجش می یابد. در فاز بعد به کمک داده های این طرح، می توان آمار میزان نیازهای ثبت شده به تفکیک هر یک از اهداف ۱۷ گانه، فعالیت موسسات و دانشگاه ها در هر یک از اهداف ۱۷ گانه و ... را استخراج نمود.

Figure 1: The Sustainable Development Goals of Agenda 2030

Source: United Nations Department of Public Information 2016.